

'Strafwerk met een lap en een halve citroen'; Comenius College in Hilversum viert 100ste verjaardag

De feestelijke bijeenkomst in de aulal ter gelegenheid van de opening van het nieuwe gebouw aan de Bisonlaan in 1969.

© Foto's: Streekarchief Gooi en Vechtstreek

Eddie de Paepe

17/01/2020

Het duurt nog even, maar op zaterdag 19 september viert het Comenius College in Hilversum zijn 100-jarig bestaan met een grote reünie.

De 'open christelijke school' voor mavo, havo, atheneum en gymnasium aan de Bisonlaan ging een eeuw geleden op een andere plek én onder een andere naam van start. Toen op maandag 6 september 1920 het Christelijk Lyceum in 't Gooi de deuren opende was dat voor tien docenten en 88 leerlingen, verdeeld over drie leerjaren én over de afdelingen gymnasium en HBS. De villa 'Oersberg' aan de 's-Gravelandseweg (nr. 99) diende als tijdelijk onderdak, in afwachting van de bouw van een nieuwe school aan de Lage Naarderweg. De feestelijke opening vond plaats in de 'met sierplanten en bloemen' versierde zaal van het gebouw De Vereniging Hilversum. In aanwezigheid van onder anderen bestuursleden, de burgemeester en een wethouders, rector dr. De Jong, de leerlingen en hun ouders.

Psalm en gebed

Uiteraard werd begonnen met het lezen van een psalm (111) en een gebed. Waarna de bestuursvoorzitter, Bussumer D. Wijnbeek, uitlegde waarom de school was opgericht. 'Niet uit mindere waardering voor de bestaande instituten, doch om te voldoen aan de gewetensdwang om onze kinderen ook bij het voortgezet en hoger onderwijs in christelijke banen te leiden.' Dat de initiatiefnemers het niet bij een H.B.S. hadden gehouden kwam omdat zij ook 'klassiek onderricht' wilden aanbieden.

Vreze des Heren

Dominee Hoekzema legde de nadruk op de christelijke grondslag. 'Wij willen onze kinderen zien groot gebracht in de vreze des Heren; welke is het beginsel der wetenschap.' Een belangrijk verschil met het neutrale onderwijs. 'Wij wensen, dat onze kinderen worden gehard in de strijd tegen de vorst van de duisternis onder de beproefde kruisbanier van Golgotha.' De predikant riep op om de kinderen 'levensernst, werklust, blijheid en tucht' bij te brengen.

'Kees-met-het-karretje'

In het jubileumboek van het Comenius College uit 1990 haalt oud-leerlinge Arie van Opstal-Van Hasselt herinneringen op aan de villa Oersberg. Een knusse boel was het in dat oude huis, maar ook behelpen. De meisjes gymden apart, in de tuin van de villa, onder toezicht van slagers- en bakkersjongens. In de pauze konden de leerlingen terecht bij 'Kees-met-het-karretje' op de hoek van de Bussumergrintweg. Op diens handkar lag allerlei lekkers uitgestald: van toffees voor een cent per stuk tot nogablokken. Het schoolreisje was een fietstocht door het Gooi of met de stoomtram Bello vanaf Alkmaar naar Bergen aan Zee.

Wit gekalkt

In het tweede cursusjaar moest een deel van de leerlingen - uit ruimtegebrek - verhuizen naar een grote barak. Het interieur van deze houten loods was wit gekalkt. Helaas was het dak zo lek, dat bij regen dikke witte druppels op de leerlingen en hun bezittingen neerdaalden. Wie straf kreeg, moest met een lap en een halve citroen de inktvlekken uit de houten banken boenen.

J.L. van der Bom

Intussen was, eind mei 1921, de nieuwe school aanbesteed. De Amsterdamse architect J.L. van der Bom had daarvoor aannemer (en plaatsgenoot) G. Boon in de arm genomen. Die was nijver aan de slag gegaan getuige het feit dat het gebouw aan de Lage Naarderweg op 10 januari 1923 officieel in gebruik kon worden genomen. Dat gebeurde in de grote gymnastiekzaal.

In volle wapenrusting

De rector - overigens een fervent zeiler, die regelmatig op de Loosdrechtse Plassen te vinden was - verzekerde de aanwezigen dat het 'aankweken van arbeidslust bij de leerlingen' een van de belangrijkste doelen was en wees daarbij op het grote gekleurde venster in het trappenhuis, 'voorstellende een krijgsman in volle wapenrusting'.

Daar gaat mijn gebed!

Oud-leerling Pieter Veldkamp herinnert zich in het jubileumboek een lerares Frans, die tijdelijk inviel voor een zieke collega. Omdat zij niet gewend was om te bidden voor de klas had zij een spiekbriefje gemaakt. Het raam stond echter open en tijdens het gebed waaide haar velletje weg, waarop de docente uitriep: 'Verdomme, daar gaat mijn gebed!'. In die tijd, rond 1930, waren de leerlingen over de klassen verdeeld 'volgens geloof'. De 'meest orthodoxe' zaten in 1A. Leerlingen die zich 'om andere dan godsdienstige redenen' hadden aangemeld, kwamen in 1C terecht. Klas 1B vormde een soort overgangsfase. Als zoon van

leraar (en latere rector) dr. J. Veldkamp zat Pieter vanzelfsprekend in de 'orthodoxe' klas.

Gymleraar Burgwal in juni 1929.

Lindenheuvel

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het indrukwekkende schoolgebouw aan de Lage Naarderweg - dat veel later (van 1970 tot 2014) onderdak zou bieden aan de Tros - door de Duitsers gevorderd. Na de oorlog groeide het lyceum uit zijn jasje. Rond 1960 ontstonden er plannen voor een nieuw gebouw. Als tijdelijke oplossing voor het nijpende ruimtegebrek kocht het schoolbestuur een villa op de Lindenheuvel. Daar werd de gymnasiale afdeling ondergebracht.

Brokken kalk

Oud-docent Bram Haak vertelt in het jubileumboek, dat deze 'enigszins bouwvallige' villa niet aan de eisen voldeed. De lokalen waren klein en onpraktisch. Het meubilair bestond uit op het hoofdgebouw afgedankte schoolbanken. 'Soms vielen er brokken kalk uit het plafond, zodat men zijn leven niet zeker was; wie de trapleuning te zwaar op de proef stelde, liep het risico met leuning en al naar beneden te rollen.' Wanneer de ruim honderd 'levenslustige' leerlingen in de pauze en aan het eind van de schooldag in

beweging kwamen 'begon het gebouw te kraken en op zijn grondvesten te schudden'. Aan de 'deinende vloeren en plafonds' was af te lezen waar de zwakke plekken zaten. Gelukkig was er een handige conciërge die met kunst- en vliegwerk de gebreken zo goed mogelijk probeerde te herstellen.

De eerste (zilveren) spade in 1967.

Zilveren spade

Vrijdag 19 mei 1967 werd de eerste stap gezet in de richting van een structurele oplossing voor het knellende ruimteprobleem. Gedeputeerde J. de Jong Czn, voorzitter van het schoolbestuur, stak de eerste (zilveren) spade in de grond op het Kraanvogelplein. De bouw van de nieuwe school was begonnen op een terrein (4 ha.) aan de rand van het Corversbos. Architecten waren E.F. Falkenburg en J.H. Mulders uit Hilversum. Aannemer was de firma Te Pas en Gebben uit Naarden.

Sieraad

In september 1969 kon de nieuwe school aan de Bisonlaan in gebruik worden genomen. 'Een sieraad voor Hilversum en een voorbeeld van voortreffelijk uitgevoerde scholenbouw', juichte S. Stokvis in een artikel in het gemeentelijk informatieblad Wij in Hilversum. 'Een zeer fraai in lichte steen uitgevoerd gebouwencomplex, dat zich harmonisch bij de omgeving aansluit en waar het goed les geven en les nemen is.'

Amos Comenius

Bij de verhuizing was het christelijk lyceum omgedoopt tot Comenius College, scholengemeenschap voor lyceum (gymnasium en atheneum) en h.a.v.o. Genoemd dus naar de Tsjechische pedagoog Amos Comenius, wiens mausoleum zich in Naarden bevond en bevindt.

Sprookjestuin

Het complex bestond uit vijf eenheden: een vleugel met (32) leslokalen en een met vaklokalen, een aula (650 zitplaatsen), drie gymnastieklokalen en een docentenvleugel. Verder telde het complex onder meer een ruime bibliotheek, rijwielstallingen, een parkeerterrein voor auto's, een binnenplaats met een 'sprookjestuin' van Mien Ruys en het beeld 'Meisje met paard' van Pieter d'Hondt, twee conciërgewoningen, betegelde oefenplaatsen en diverse sportvelden. De hoofdingang met sierluifel werd geflankeerd door twee betonmuren met keramische versiering van Theo Dobbelman. Als gevolg van de Mammoetwet (1968) werden de afdelingen VWO (gymnasium en atheneum) en HAVO ingevoerd. In 1986 kwam er, door de fusie met de Keucheniuschool, ook een MAVO-afdeling bij.

Het tegenwoordige Comenius College vanuit de lucht.

Renovatie

In de decennia daarna is er veel veranderd op het Comenius College. Vermeldenswaard is in ieder geval de ingrijpende renovatie en uitbreiding van de school, die in de periode 2010-2012 zijn beslag kreeg. Ruim de helft van de schoolbevolking was tijdens die klus gehuisvest in een noodcomplex, bijgenaamd het Witte Huis. De school werd met 2500 m2 uitgebreid en het overgrote gedeelte van het 'oude' gebouw (theorievleugel en middendeel) ingrijpend gerenoveerd. Met als resultaat een modern, duurzaam gebouw, waarin de pluspunten uit eind jaren zestig ('prettig, licht en transparant') behouden bleven. Zo was de Hilversumse school - waarop politici als Joop den Uyl André Rouvoet en omroepcoryfeeën als Willem van Kooten, Andries Knevel en Rik Felderhof hebben gezeten - weer helemaal klaar voor de toekomst.

Herinneringen delen

Om 'alvast in de stemming te komen' voor de reünie op 19 september, publiceert het Comenius College op de eigen [website](#) regelmatig foto's, filmpjes en andere herinneringen aan de school. Wie wil foto's, filmpjes, krantenknipsels of verhalen met andere oud-leerlingen delen? Mail ze naar k.heere@comeniusnet.nl.